

CYMRU WLEDIG

LPIP

RURAL WALES

Esblygiadau yn systemau bwyd yng Nghymru Wledig

Yr heriau a'r cyfleoedd ar gyfer
datblygu economi lles

Mae Cymru Wledig LPIP Rural Wales yn brosiect a ariennir gan UKRI sy'n dod ag academyddion, cynrychiolwyr cymunedol a llunwyr polisi ynghyd i gefnogi datblygiad economi lles yng Nghymru Wledig.

Mae ein gweithgareddau ymchwil ac ymgysylltu treiddgar yn ymateb i un o'r materion pwysicaf yng nghefn gwlad Cymru: sut mae newid ein systemau bwyd. Mae'r ffordd y mae bwyd yn cael ei gynhyrchu, ei ddsbarthu, ei farchnata a'i fwynhau yn effeithio'n sylweddol ar ein hiechyd, ein heconomi a'n hamgylchedd.

Mae Cymru Wledig LPIP Rural Wales yn mynd i'r afael â'r heriau a'r cyfleoedd cyfoes cysylltiedig â bwyd drwy amryfal brosiectau; pob un yn archwilio un o flaenoriaethau neu heriau cefn gwlad Cymru.

Ar ôl ei gwblhau, gellir dod o hyd i gopiâu o'r adroddiadau llawn ar ein gwefan, gan gynnwys y data, y dadansoddiad a'r datblygiadau arloesol. Yn ogystal, cyflwynir argymhellion i lunwyr polisi, gyda'r nod o ddatblygu newidiadau cadarnhaol, cynaliadwy i'n cymunedau gwledig, o ran bwyd a lles.

Chickens

Our lucky hens
are fed on organic
grains and have
free range outdoors

Caiff yr ieir maes
sydd gennym eu
bwydo â grawn
organig

Ymchwil Ymatebol: Bwyd, Cymunedau a Lles yng Nghymru Wledig

Yr Athro Paul Milbourne a Dr Ellen Hjort

Mae prosiect Bwyd, Cymunedau a Lles yng Nghymru Wledig yn ymchwilio i'r ffordd mae mentrau bwyd yn gweithio i wella lles unigolion a chymunedau yng Nghymru Wledig.

Mae'n archwilio sut mae bwyd yn cael ei ddefnyddio'n gyfannol, yn gynyddol ac yn greadigol i fynd i'r afael â phroblemau cysylltiedig, sef tlodi bwyd, agweddau dietegol ar iechyd gwael ac arwahanrwydd cymdeithasol mewn mannau gwledig. Wrth wneud hyn, mae'r prosiect hefyd yn archwilio'r cyfleoedd a'r heriau a gyfyd wrth weithio ar fwyd, cymuned a lles yng nghefn gwlad.

Mae'r prosiect yn cynnwys pedwar cam ymchwil: Dadansoddiad GIS o hygyrchedd bwyd ar draws cymunedau gwledig yng Nghymru; cyfweiliadau â chydlynwyr partneriaethau bwyd lleol a swyddogion polisi awdurdodau lleol; cyfweiliadau â sefydliadau a phrosiectau bwyd lleol mewn ardaloedd gwledig; ac ymchwil fanwl ar amgylcheddau bwyd lleol.

Nod y prosiect yw llenwi bylchau yn y wybodaeth am sut y gall grwpiau cymunedol reoli problemau cysylltiedig â bwyd mewn lleoliadau gwledig yng Nghymru ar y cyd â pholisi rhanbarthol.

Labordy arloesedd lles a bwyd

Yr Athro James Lewis ac Amie Andrews

Datblygodd Labordy Arloesedd Cymru Wledig LPIP Rural Wales ar Gynyddu Llesiant Mewn Lle ffocws cryf ar fwyd a chymuned. Daeth â chynrychiolwyr o ysgolion, ffermydd, gwasanaethau iechyd, y trydydd sector, cynghorau lleol, partneriaethau bwyd a llunwyr polisi ynghyd i ddylunio atebion ar gyfer Cymru wledig ar y cyd, lle mae pawb yn cael cyfle i dyfu, coginio a bwyta gyda'i gilydd mewn lleoliadau cynhwysol. Trwy gyfres o weithdai, bu cyfranogwyr yn archwilio realiti tloedi bwyd a hygyrchedd bwyd iach, fforddiadwy, yn nodi'r agweddau a'r rhwystrau allweddol, ac yn gweithio ar y cyd i greu gweledigaeth a rennir ar gyfer y dyfodol – yn ogystal ag arloesiadau ymarferol i helpu i gyflawni'r weledigaeth honno.

Yr arloesedd a ddewiswyd i'w weithredu a'i brofi yw Rhwydwaith Cegin dan Arweiniad Cymunedol.

Y nod yw uno pobl mewn cymunedau gwledig trwy baratoi a rhannu bwyd tymhorol maethlon a gynhyrchir yn gynaliadwy, gan greu cyfleoedd cymdeithasol cynhwysol i leihau unigrwydd, arwahanrwydd a heriau iechyd a dathlu diwylliant bwyd lleol ar yr un pryd.

Y ffocws unigryw yw gweld sut y gall mentoriaid a chogyddion gefnogi ardaloedd gwledig yn benodol ar draws rhanbarth bwrdd iechyd Hywel Dda i ddod â'r gymuned gyfan at ei gilydd; meithrin cydlyniant, defnyddio asedau cymunedol a dathlu diwylliant bwyd lleol. Gwahoddir cyfranogwyr i dreialu'r dull hwn a helpu i werthuso ei effaith. Yna bydd mewnwelediadau a chanlyniadau'r peilot yn cael eu rhannu â chynghorau, llunwyr polisi, a gwneuthurwyr newidiadau eraill er mwyn llywio mentrau bwyd a arweinir gan y gymuned yn y dyfodol.

CYMRU WLEDIG LPIP RURAL WALES

ENHANCING WELLBEING IN PLACE
GWELLA LLES YN EI LLE

VISION:
GROW, COOK
AND EAT
TOGETHER

• INTEGRATION
INTEGREIADIO

• COMMUNAL
CYMUNOL

• OLDER PEOPLE
PABL HŴN

• INTERGENERATIONAL
PONTIŴR CENEDLAETHŴN

• PRIMARY PUBLIC SECTOR
SECTOR GYHOEDDUS

CLOSER RELATIONSHIPS
PERTHNASAU AGOSACH

• COMMUNITIES
CYMUNEDAU

• ACCESS TO LAND
MYNEDIAD AT DIR

• COMMUNAL GROWING SPACES
GOFODAU TYFU CYMUNEDOL

• ACCESS TO COMMUNAL SPACES/ KITCHENS
MYNEDIAD AT OFODAU CYMUNEDOL / CEGINŴN

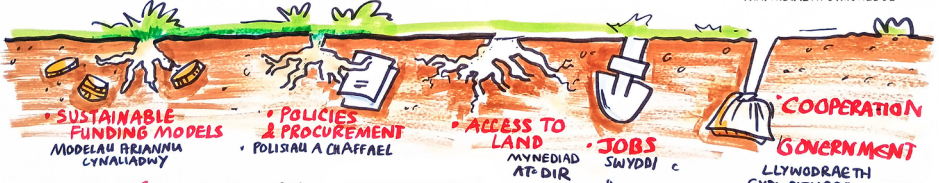
• REGIONAL ARTISANS
CREFFTWYR RHANBARTHOL

• WELLBEING SUPPORT
CEFNOGAETH LLESIANŴ

• SCHOOLS
YSGOLIŴN

• WARM SPACES
GOFODAU GWYNNES

• COMMUNAL TRANSPORT
TRAFNIDIAETH GYMUNEDOL

• SUSTAINABLE FUNDING MODELS
MODELŴAU BRIANŴNŴ CYNALIADŴY

• POLICIES & PROCUREMENT
POLISIAU A CHIAFFAEL

• ACCESS TO LAND
MYNEDIAD AT DIR

• JOBS
SWYDDŴ

• COOPERATION GOVERNMENT
LLYWODRAETH GYDWEITHREDOL

• VALUES
GWERTHOEDD

• ENTREPRENEURIAL APPROACHES - RAPID SYSTEM CHANGE
DULLIAU ENTREPRENEURAIDD - NEWID SYSTEMAU CYFLYN

• NEW MINDSETS
AGWEDDŴAU NEWYDD

• MAKING TIME FOR GOOD FOOD
GWNEUD AMSER AR GYFER BŴYD DA

• ENTHUSIASM
BRWDFRYDEDD

• PREPARING A MEAL AS AN ACT OF LOVE
PARATOŴ PRYD FEL GWETHRED GARIADUS

• CURIOSITY
CHWILFRYDEDD

• RESPECT FOR EARTH
PARCH AR GYFER Y DDAEAR

• CONNECTION
CYSYLLIAD

• SUSTAINABILITY
CYNALIADWYEDD

Menywod mewn arallgyfeirio amaethyddol

Yr Athro Sara MacBride–Stewart, Dr Lucy Baker, Dr Elen Bonner, a Dr Alison Parken

Mae menywod yn chwarae rhan bwysig mewn amaethyddiaeth gyfoes ac yn enwedig o ran arallgyfeirio gweithgareddau fferm i sicrhau cynaliadwyedd ariannol. Fel rhan o'r ymchwil, cynhaliwyd cyfweiliadau gyda 29 o fenywod oedd yn weithgar ym maes arallgyfeirio amaethyddol yng Nghymru, gyda rhai ohonynt hefyd yn cynrychioli sefydliadau ffermio. Roedd y gweithgareddau arallgyfeirio a ddiffiniwyd gan y cyfranogwyr eu hunain yn eang, ac yn cynnwys gweithgareddau economaidd ar y ffermydd (e.e. twristiaeth, cysylltiedig â bwyd, a hamdden), ac oddi ar y ffermydd (e.e. gwaith medrus). Prif nod yr arallgyfeirio oedd sicrhau goroesiad economaidd y fferm, oedd yn cynnwys ei chydannau amaethyddol a busnes, ond hefyd y bobl, yr anifeiliaid a'r natur oedd yn byw yno.

Canolbwyntiodd y dadansoddiad cychwynnol ar effeithiau polisiâu, ac ystod o ystyriaethau megis llafur, amser, sgiliau a chyfrifoldebau menywod. Pwysleisiodd y cyfranogwyr yr angen am rwydweithiau cryf a chefnogol, gyda galw am grwpiau arweinyddiaeth a chymorth i helpu i hyrwyddo safbwynt arallgyfeirio ffermio menywod fel 'gwaith a rennir' nid 'gwaith eilradd'. Mae angen cefnogaeth hefyd i ddarparu cyngor busnes wedi'i dargedu'n well at brofiadau a chyfraniadau menywod, a chydabod yr angen i gydnabod gwahaniaethau rhwng y rhywiau o fewn mathau o fusnesau neu gynlluniau twf.

Cadarnhaodd yr ymchwilwyr gyda'r cyfranogwyr ymchwil, gwneuthurwyr polisiâu, a sefydliadau'r trydydd sector yr argymhellion polisi penodol am sut gellid defnyddio rôl menywod mewn arallgyfeirio ffermydd – gan gynnwys ffurfiau cynaliadwy o ffermio – i wella llwybrau, cefnogaeth, a chanlyniadau ar gyfer amrywio ffermydd dros Gymru gyfan:

1. darparu gwell mynediad at gyngor busnes wedi'i deilwra i fenywod mewn ffermio
2. cydnabod cyfraniad menywod a mynd i'r afael â'u heriau penodol (e.e. amser, gofal plant, anghenion hyfforddi)
3. cefnogi polisiâu datblygiadol gwledig sy'n helpu menywod i adeiladu a thyfu eu gweithgareddau arallgyfeirio ffermydd.

Mae'r tîm ymchwil wedi'i ofyn gan y cyfranogwyr ymchwil i barhau i holi gwneuthurwyr polisi: 'gan fod menywod yn cynnal cymunedau ffermio, a ydym yn gwneud digon i gynnal y menywod hyn?'

Am fwy o wybodaeth a chopi o'r crynodeb ymchwil ewch i'r wefan pip.cymru/cy/our-work/astudiaethau-targedig/menywod-a-diversioli-fferm/

Cysylltwch â ni

I gael rhagor o wybodaeth am ymchwil Cymru Wledig LPIP Rural Wales, neu i rannu eich barn eich hun ar bynciau sy'n ymwneud â bwyd a lles, cysylltwch â ni: lpip@aber.ac.uk

Mae'r ddogfen hon ar gael yn Saesneg/This document is available in English.

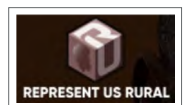
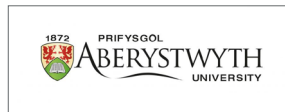
www.lpip.cymru

Ariannwyd gan

Partneriaid Craidd

Cynhaliwyd gan

